

Asia: VN/26873/2024

Lausuntopyyntö: Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin (NKV-direktiivi) täytäntöönpano; työryhmän mietintö

Direktiivin suhde nykytilaan

Mitä huomioita teillä on kansallisen nykytilan ja direktiivin suhteen arvioinnista? Pyydämme arviossanne keskittymään siihen, mitä direktiivi näkemyksenne mukaan edellyttää vähimmäistasolla.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta annetun direktiivin täytäntöönpanoon liittyvästä työryhmän mietinnöstä.

Yhdymme Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemykseen, että kansallisen vähimmäistason arvioinnissa on tulkinnanvaraa. Esityksestä ei selviä, miten tämänhetkistä lainsäädäntöä sovelletaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan tapauksissa. Turvakotityön käytännön kokemuksen kautta voidaan todeta, ettei nykyistä lainsäädäntöä useinkaan sovelleta uhrien oikeuksien mukaisesti. Esimerkiksi mietinnössä viitataan sosiaalihuoltolakiin, joka mahdollistaa lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden tuen tarpeen arvio ja saman lain pykälään 11, jonka mukaan sosiaalipalveluja on järjestettävä lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen. Sekä Istanbulin sopimuksen että NKV-direktiivin mukaan uhrin oikeudet tulisi asettaa kaikkien toimien keskiöön ja toiminnan tulisi perustua tietoon sekä jaettuun ymmärrykseen väkivallan rakenteellisesta ja sukupuolistuneesta luonteesta. Vaikka nykyinen lainsäädäntö mahdollistaisiin toimenpiteitä, näitä ei tosiasiallisesti toimeenpanna ainakaan Istanbulin sopimuksen tai NKV-direktiivin tarkoittamalla tavalla.

Keskeiset ehdotukset

Mikä on näkemyksenne esityksen keskeisistä ehdotuksista ja suhteesta direktiivin edellyttämään vähimmäistasoon? Pyydämme kommentoimaan jokaista kohtaa erikseen kunkin otsikon alle.

Kaiken kaikkiaan mietinnön ehdotukset ovat kannatettavia mutta näyttävät jatkavan samaa linjaa kuin Istanbulin sopimuksen toimeenpano, eli kokonaisvaltaisten ja yhteensovittettujen toimien sijaan tehdään pisteittäisiä uudistuksia. Tämä on erittäin ongelmallista eikä vastaa lähisuhdeväkivallan kaltaisen kompleksisen ongelman vaatimaan systeemiseen ja kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan. Nähdäksemme ns. rakennelaki olisi tapa varmistaa lain tasolla hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden roolit ja vastuut yhdenvertaiselle valtakunnalliselle vähimmäistasolle.

Asianomistajan suojelun tarpeen arviointia koskeva ehdotus

Turvakotien käytännön havainnot tukevat Yhdenvertaisuusvaltuutetun näkemystä, jonka mukaan esitutkintalain muuttaminen ei ole läheskään riittävä kansallinen vähimmäistaso. Esimerkiksi turvakotien asiakkaista monetkaan eivät halua tehdä heihin kohdistuneesta väkivallasta rikosilmoitusta, vaikka heitä asiasta informoitaisiin ja siihen tuettaisiin. Asiakkaat eivät useinkaan halua poliisia mukaan asioiden selvittämiseen ja saattavat myös rajata poliisin osallistumisen MARAK-työryhmän kokoukseen. Toisinaan väkivallasta ilmoittaminen poliisille (uhrin tai esim. turvakodin toimesta) ei myöskään johda rikosilmoituksen kirjaamiseen (<https://oikeuskansleri.fi/-/rikosilmoituksen-kirjaaminen-pahoinpitelystä-lahisuhteessa>) tai riskinarvioon.

Mietinnössä todetaan, että nykysääntely mahdollistaa sen, että henkilökohtainen arviointi voidaan aloittaa sosiaali- ja terveydenhuollossa ja tieto arviosta voidaan välittää poliisille. Monien turvakodin asiakkaiden väkivaltatilanteet ovat jatkuneet vuosia ja he ovat käyttäneet runsaasti sote-palveluja. On kuitenkin harvinaista, että sote-palveluissa olisi tehty riskinarviota ennen turvakodille tuloa. Vaikka Istanbulin sopimuksen artikla 51 velvoittaa riskinarvion tekemiseen, harva sote-alan ammattilainen tietää tästä.

Apulaisoikeuskansleri Puumalainen on todennut, että riskinarviointi ja -hallinta ei perustu kokonaisvaltaiseen tilannearvioon ja asianmukaiseen tietoon naisiin kohdistuvasta väkivallasta, vaan ammattitaidon ja osaamisen sijasta pahimmillaan pikemminkin yksittäisen virkamiehen näkemyksiin ja asenteisiin. (https://oikeuskansleri.fi/documents/1428954/230633213/julkaistu_ratkaisu_vakivallan_riskinarviointi_ja_uhrin_suojelu_korjatulla_paivamaaralla_OKV_1905_10_2022.pdf/dc55867e-bdc7-7be2-c506-477a1195e62f?t=1759474977648).

Ikävä kyllä ongelma ei koske ainoastaan poliisia vaan myös sote-alan ammattilaisia. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijaryhmä GREVIO on jo vuonna 2019 kannustanut Suomelta järjestelmällisyyttä riskinarviointiin. Edelleen GREVIO on joulukuussa 2024 antamassaan raportissa voimakkaasti kannustanut Suomea ryhtymään lainsäädäntömuutoksiin tai muihin toimenpiteisiin varmistaakseen, että standardisoitu riskinarviointi ja turvallisuudenhallinnan menettely on järjestelmällisesti käytössä koko valtakunnassa. Laki ei kuitenkaan selvästi velvoita tekemään kokonaisvaltaista riskinarviointia eikä moniammatillisessa yhteistyössä tehtävästä väkivallan riskinarvioinnista ole sääntelyä. Menettelyjä ei ole valtakunnallisesti standardisoitu eikä toteuteta järjestelmällisesti. Käytännön väkivaltatyön kokemuksen kautta voimme todeta, että monialaista riskinarviota ja -hallintaa koskevat puutteet ovat laajat ja merkittävät eikä nykyinen lainsäädäntö koulutuksesta huolimatta millään tavalla takaa, että riskiä arvioitaisiin ja hallittaisiin tutkittuun tietoon perustuvilla menetelmillä ja toimilla. On hyvin vaikea nähdä, miten esitutkintalain muuttaminen korjaisi näitä hyvin vakavia puutteita koskien monialaista riskinarviota ja -hallintaa.

MARAK-toimintamallin vakiinnuttaminen ja siihen liittyvä kansallinen koordinaatio, ohjaus ja seuranta ovat tärkeitä, mutta MARAK soveltuu vain osaa lähisuhdeväkivaltaa.

Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus

Kannatamme.

Ehdotus erityisen suojelun tarpeessa olevan asianomistajan kuulustelua koskevien säännösten laajentamisesta koskemaan seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajan lasta tai asianomistajan kanssa samassa kotitaloudessa asuvaa hänestä riippuvaisessa asemassa olevaa henkilöä, joka on muodollisesti rikosprosessissa todistajan asemassa

Kannatamme.

Ehdotus asianomistajan yhteystietojen välittämistä tukipalveluihin koskevan säännöksen laajentamisesta koskemaan erityisen suojelun tarpeessa olevaa seksuaalirikoksen tai lähisuhdeväkivallan asianomistajaa

Kannatamme.

Ehdotus yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävästä jatkossa seurata ja arvioida Istanbulin sopimuksen ohella NKV-direktiivin tarkoittamia toimintapolitiikkoja ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua direktiivin soveltamisalaan kuuluvan väkivallan kaikkia muotoja

Kannatamme.

Seri-tukikeskuksia koskeva ehdotus

Kannatamme ja yhdyimme TYKSin Naistenklinikan näkemyksiin.

Seri-tukikeskuksiin liittyvä muutosehdotus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin

Kannatamme.

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia vaikutuksia viranomaisten toimintaan arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Onko jokin muu tapa, jolla direktiivin edellyttämät vähimmäisvelvoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

-

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Muut havaintonne ja kommenttinne direktiivin vähimmäisvelvoitteita pidemmälle menevistä (kansallisista) tarpeista naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Suuniittu-Sakari Milka
Tampereen ensi- ja turvakoti ry - Milka Suuniittu-Sakari